

УДК 332. 146

Алексеева К.А.,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри менеджменту і маркетингу
Київський національний лінгвістичний університет, Київ

Столбова М.А.
кандидат економічних наук
викладач кафедри менеджменту і маркетингу
Київський національний лінгвістичний університет, Київ

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ ТА ДОСЯГНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГОДИ ЯК ОБ'ЄКТИВНА РЕАЛЬНІСТЬ СЬОГОДЕННЯ

У статті показано загальні тенденції розвитку процесів соціалізації, визначено їх ключове місце у суспільному житті. Обґрунтовано важливість розвитку механізмів соціального партнерства в сучасних умовах. Окреслено наявний стан процесів соціалізації суспільних відносин в Україні.

Ключові слова: соціально-орієнтована ринкова економіка, соціалізація економіки, регулювання ринкових механізмів, соціальна відповідальність, механізми соціального партнерства.

Alekseieva K., Stolbova M. SOCIALIZATION OF THE PUBLIC LIFE AND REACHING OF THE SOCIAL AGREEMENT AS THE OBJECTIVE PRESENT-DAY REALITY

In the article the main trends of the development of the process of socialization have been shown. The importance of the development of the mechanisms of the social partnership in the current conditions has been well-grounded. The present state of the processes of socialization of the public relations has been described.

Key words: socially-oriented market economy, socialization of economy, regulating of the market mechanisms, social responsibility, mechanisms of the social partnership.

Масштабні цивілізаційні трансформації, зумовлені, перш за все, надшвидким розвитком науково-технічного прогресу, починаючи з кінця минулого століття, торкнулися всіх галузей і сфер суспільного життя країн, зумовили зміну місця людини з її потребами в розвитку. У сучасних умовах господарювання соціальна складова розвитку не просто перетворилася на тотожну за значенням економічній складовій розвитку, але часто стала визначати останню. Саме тому теоретичні дослідження соціальних процесів у суспільному житті, його соціалізації, механізмів досягнення соціальної згоди є актуальними у наш час.

Проблеми соціалізації суспільного життя постійно перебувають у полі зору вчених-теоретиків. Так, зокрема, різні аспекти загального процесу соціалізації фундаментально досліджено в роботах О. Беляєва [5], А. Гальчинського [2], В.Геєця [3], О.Головінова [4], М.Хвесика [6], Е. Шутаєвої [8] та інших.

Мета статті полягає у дослідженні процесів соціалізації суспільного життя та досягнення соціальної згоди як об'єктивної реальності сьогодення. Для досягнення мети передбачено:

- показати загальні тенденції розвитку процесів соціалізації;
- обґрунтувати важливість розвитку механізмів соціального партнерства в сучасних умовах;
- окреслити стан процесів соціалізації суспільних відносин в Україні на сучасному етапі.

Формування концепції соціально орієнтованої ринкової економіки є результатом швидкого

поширення процесів соціалізації усіх сфер господарського життя, починаючи з першої половини минулого століття. Уже у другій половині ХХ століття стало цілком зрозуміло, що успішною та процвітаючою може бути тільки та країна, у господарській системі якої вдалося поєднати ринкові механізми з механізмами соціальними. На теперішній час соціалізація економіки перетворилася на одну з умов процвітання країни, адже всі розвинені ринкові системи сучасності (США, країни Європи, розвинені країни Азії) обов'язково мають у своєму складі потужні соціальні механізми.

Варто відмітити, що у роботах провідних українських вчених-теоретиків зустрічається підхід до соціалізації економіки як до фундаментальної закономірності суспільного розвитку. На їхню думку, соціалізація як така простежується аж з моменту «появи людини на Землі», коли «спільне виготовлення знарядь праці і їх цілеспрямоване застосування... стають в основі... виникнення... законів соціальних відносин» [2, с.15].

Водночас процес проникнення процесів соціалізації в сучасному розумінні в економіку відбувся не одразу. А.Гальчинський виділяє кілька етапів так званої «соціалізації капіталізму». [2, с. 178] На першому етапі (від Паризької комуни та до початку «Великої депресії» у США) процеси соціалізації економіки ще не набувають системного характеру, хоча уже приходить розуміння їх необхідності. На другому етапі (30 – 70-ті роки минулого століття) у розвинених країнах світу

формується моделі соціально орієнтованих ринкових систем з певними національними особливостями, а процеси соціалізації набувають масового системного характеру. На третьому, сучасному, етапі процеси соціалізації часто пов'язують з переходом на якісно новий рівень – з переходом до постіндустріального суспільства, побудовою економіки знань.

Із самого початку концепція соціального ринкового господарства була висунута науковцями як «третій шлях» між свавільним, позбавленим цілеспрямовано сформованого порядку, ринковим капіталізмом більшості західних країн XIX – початку XX століття та тоталітарними плановими економіками так званих соціалістичних країн. Ефективність ринкових механізмів, загалом, не ставилась під сумнів, але зазначалось, що ринок може призводити до соціально небажаних результатів, а тому потребує обмеження та регулювання.

Варто відмітити, що концепції соціалізації економіки виникали у різних інтерпретаціях в рамках різних економічних шкіл. Так, в межах неокласичного напрямку утворились такі основні концепції соціалізації економіки, як концепція соціального ринкового господарства (А.Мюллер-Армак, Л.Ерхард), концепція людського капіталу (Г.Беккер, Т.Шульц), концепція соціального порядку (Ф.фон Хайек). Неокейнсіанський напрямок зумовив появу таких концепцій соціалізації економіки, як концепція змішаної економіки (Я.Тінберген, Р.Солоу, Дж.Гелбрейт) та концепція соціального добробуту або «суспільства якості життя» (К.Болдуен, М.Лернеп, Е.Хансен, У.Ростоу) інших концепцій, серед яких варто виділити концепцію народної економіки, запропонованої С.Мочерним [1, с.36].

Заслуговує уваги група концепцій соціалізації економіки другої половини XX століття, серед яких, по-перше, концепція розширення вибору людини А. Льюїса, за якою розширення вибору залежить від рівня доходів, а завдяки економічному розвитку можна подолати бідність. Згідно цієї концепції має значення не лише матеріальна сторона, але й культурний та інтелектуальний розвиток особистості.

По-друге, концепція базових потреб, згідно з якою товари і послуги, вироблені державним сектором економіки, насамперед охорону здоров'я, освіту і житло, а також товари першочергової необхідності, зокрема продукти харчування, віднесені до соціальних, запропоновано було вважати базовими. Концепція була спрямована на отримання вигод бідними верствами населення в межах обмеженого набору потреб людини. Однак, це і стало недоліком даної, надмірно мінімалістичної, концепції. Передбачене у її рамках «розширення трудомістких виробництв, особливо в країнах, де є надлишок трудових ресурсів, з метою забезпечення зростання ВВП та доходів населення, навіть за низького рівня продуктивності праці» було у подальшому розкритикованим прихильниками соціалізації економіки шляхом нарощування знаньмістких інтелектуальних виробництв з високим рівнем доданої вартості у готовій продукції.

Цікавою також є концепція розширення вибору людини А.Сена, згідно з якою добробут людей

оцінюється не за рівнем доходу на душу населення чи іншими економічними показниками, а за можливостями людей жити так, як їм забажається. Показниками виступають не матеріальні величини, а громадська діяльність, професійний розвиток, доступ до знань та інших благ цивілізації з розширеними потребами людини. Зрозуміло, що мати всі ці блага можуть лише люди з високим рівнем доходу, але дохід більше виступає не самоціллю, а лише засобом реалізації мети. Відбувається інверсія: метою тепер є знання та досвід. Дохід виступає інструментом у досягненні зазначеної мети, а не навпаки.

Втім, незважаючи на різницю у підходах та методології, вчені різних економічних шкіл та напрямків сходились на тому, що ринкові механізми потребують регулювання, а ключовою ознакою досягнення соціально орієнтованості ринковою системою є виконання державою функцій по підтримці і розвитку соціальної сфери, створенню системи соціальних гарантій і захисту різних прошарків населення. Такий регуляторний вплив з боку держави повністю відповідає інтересам ринку та бізнесу. Держава несе відповідальність щодо збереження конкуренції, запобігання криз, конфліктів, формує споживчий попит, систему держзамовлень тощо. У соціальному плані держава розробляє і реалізує внутрішню та зовнішню соціально-економічну політику, формує правові основи господарювання, спрямовані на стабільне забезпечення високого рівня життя та зайнятості населення, здійснює соціальний захист, створює умови для ефективного розвитку всього суспільства.

Одночасно соціальна відповідальність суб'єктів господарювання різних форм власності, в тому числі це стосується і суб'єктів приватного сектору економіки країни, полягає в тому, що метою їхньої діяльності поступово перестає бути виключно максимізація прибутку, а визначальним тепер є задоволення соціальних потреб та інтересів працівників. Тобто, приходить усвідомлення того, що існування та розвиток бізнесу є невідривним від соціального середовища, в якому діє цей бізнес. Основними напрямками забезпечення такої відповідальності стає прагнення до забезпечення ринку якісними товарами та послугами, створення належних умов праці для працездатного населення, збереження довкілля, встановлення заробітної плати на рівні вартості робочої сили, сплата податків до фондів соціального страхування.

Крім того, в нових соціальних умовах, відбувається зміна якісних характеристик трудових ресурсів. Обмежена кількість трудових ресурсів, динаміка їхніх вікових характеристик («старіння нації»), збільшення потреби у висококваліфікованих працівниках зумовили зміни у ставленні бізнесу до працівника. Раніше в умовах індустріального виробництва, що носило екстенсивний характер, економічна ефективність залежала від ступеня експлуатації робочої сили, яка виступала засобом максимізації економічного ефекту. На сучасному етапі працівника вже не можна розглядати як засіб максимізації прибутку, а інвестиції в розвиток людських ресурсів стають не тільки потрібними, а й

економічно вигідними. Зросло значення державного регуляторного впливу на процеси, пов'язані з відтворенням трудових ресурсів (на демографічну ситуацію в країні, на покращення освітніх, кваліфікаційних характеристик трудових ресурсів, фінансове забезпечення соціальних заходів тощо). У розвинених країнах світу таке впровадження соціальних механізмів на різних рівнях дозволило створити потужний прошарок так званого середнього класу як основи розвиненого суспільства.

Отже, внаслідок тривалої еволюції розвитку соціально-економічних відносин на всіх рівнях були створені передумови для створення механізму так званого соціального партнерства. Соціальне партнерство як таке є сукупністю соціально-економічних відносин між найманими працівниками, бізнесом та державою, які реалізуються у їх спільній діяльності, та спрямовані на координацію інтересів, пошук компромісів, недопущення або вирішення конфліктів між ними. [5, с.224] Тепер у відтворення робочої сили закладаються якісно нові принципи, повністю долається антагонізм, який раніше був характерним для відносин між робітником і капіталістом. Працівник виступає орендарем засобів виробництва, перебираючи на себе роль наймача капіталу, як і капітал – роль наймача праці. Відбуваються істотні зміни в системі управління, долається відчуження працівника від особистої участі в управлінні. На фоні усіх цих процесів відбуваються суттєві перетворення в організації праці, зокрема власне виробничий процес гуманізується, збагачується новим змістом, інтелектуалізується. [2, с.222]

Щодо процесів соціалізації суспільних відносин в Україні, то турбулентність останніх років, яка торкнулась усіх секторів життя суспільства, сфер та галузей економіки, зачепила і соціальну сферу. За цей період дещо сповільнились процеси соціалізації в Україні, загальмувався розвиток середнього класу як основи суспільства соціальної згоди.

Протягом трьох років спостерігалось зниження рівня життя пересічних громадян, збільшення рівня безробіття, стрімке зростання інфляції при незмінних доходах населення. Ще одним важким економічним ударом для більшості громадян України стало зростання тарифів на всі комунальні послуги.

Паралельно поглибилися протиріччя у гуманітарних питаннях, зокрема нової гостроти набуло мовне питання, не вирішеними залишаються проблеми переселенців зі східних регіонів та Криму, тощо. На жаль, не вдається подолати військово-політичний конфлікт у деяких областях нашої країни та відновити її територіальну цілісність. Негативним явищем стало також і те, що Україна, яка ще раніше перетворилась на регіон-донор освічених та вмотивованих до праці педагогічно-наукових кадрів, на разі швидко перетворюється на постачальника абітурієнтів інших країн світу. Загальну кількість студентів, що виїжджають отримувати освіту за кордоном оцінюють від 18 – 20 тисяч щорічно до 30 тисяч загалом [7, с.277].

В таких умовах, важко говорити про впровадження певних стандартів якості життя тощо.

Проте, як відомо, будь-яка економічна криза, несе в собі приховані можливості для розвитку. За останні роки суттєво зріс імідж України у світі. Тепер уже добре відомо, що українці бажають жити у демократичному суспільстві, прагнуть до забезпечення реалізації європейських цінностей, в тому числі і соціальних, на вітчизняних теренах. Україну дійсно почали сприймати як частину Європи.

На нашу думку, активізація процесів соціалізації суспільних відносин в Україні є можливою через впровадження на всіх рівнях механізмів соціального партнерства, консолідацію суспільства, відшукування певних компромісів. Розв'язання економічних проблем безперечно продовжує залишатися ключовим аспектом соціалізації, оскільки практично неможливо досягти соціального компромісу в умовах загального збідніння населення.

Таким чином, увага вчених-теоретиків по всьому світу вже давно приділяється проблемі проникнення процесів соціалізації в усі сфери життя. Існують різні концепції соціалізації економіки, але єдиним для всіх є необхідність забезпечення соціальної згоди через гальмування дії негативних економічних впливів, запровадження системи соціального захисту та соціальних гарантій. Активно розробляються та втілюються у життя механізми соціального партнерства на всіх рівнях.

В Україні на певний період впровадження соціальних механізмів було загальмовано у зв'язку із виникнення ряду економічних, гуманітарних та політичних проблем. На теперішній час необхідно терміново активізувати їх дію на всіх рівнях.

Список використаних джерел

1. Вахович І.М. Соціалізація економіки як передумова формування концепції сталого розвитку / І.М. Вахович: зб. наук. пр. – Луцьк: Луцький державний технічний університет, 2006. – Випуск 4. – С. 33 – 54. – (Серія “Економічна теорія та економічна історія”).
2. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти: [наук. вид.] / А. Гальчинський. – К.: Либідь, 2006. – 312 с.
3. Геєць В. Довіра як елемент соціального капіталу в економічному розвитку України / В. Геєць // Економічна теорія. – 2010. – № 3 – С.7 – 19.
4. Головінов О. Соціально орієнтована ринкова економіка як модель соціальної держави / О. Головінов // Економіка та держава [Текст]. – 2007. – № 2. – С. 10 – 12.
5. Соціальна економіка: [навч. посібник] / [О.О. Беляев, Є.Б.Ніколаєв, А.В.Келічавий та ін.]. – К.: КНЕУ, 2014. – 481 с.
6. Хвесик М.А. Інституціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів: [монографія] / М.А. Хвесик, В.А. Голян – К.: Кондор, 2007. – 480 с.
7. Шевчук А. В. Мотиваційні механізми регулювання освітніх міграцій: в'їзний та виїзний аспекти / А. В. Шевчук // Соц.-ек.проблеми сучас.періоду України. – 2013. – Вип. 3(101). – с. 277. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[http://ird.gov.ua/vid_3/sep20133\(101\)_275_ShevchukA.pdf](http://ird.gov.ua/vid_3/sep20133(101)_275_ShevchukA.pdf).

8. Шутаева Е. Социализация экономики как одна из ключевых составляющих мировой экономической трансформации / Е. Шутаева // Ученые записки ТНУ им. В. И. Вернадского. Экономика и управление. – 2014. – Т. 27(66), № 1. – С. 186 – 194.

References

1. Vahovych I.M. (2006) Sotsializatsiya ekonomiky yak peredumova formuvannya konceptsii stalogo rozvytku [Socialization of economy as background of the formation of the concept of the sustainable development]. Zbirnik naukovykh prac. Lutsky derjavny technichnyy universitet, vypusk 4, 33 – 54. [in Ukrainian].

2. Galchinsky A. (2006) Globalni transformacii: kontseptualni perspektivy. Metodologichny aspekti [Global transformations: conceptual perspectives. Methodological aspects]. Naukove vydanna, 312. [in Ukrainian].

3. Geyets V. (2010) Dovira yak element sotsialnogo kapitalu v ekonomichnomu rozvitku Ukrainy [Trust as an component of the social capital in economic growth of Ukraine], Ekonomichna teoriya, 3, 7 – 19. [in Ukrainian].

4. Golovinov O. (2007) Sotsialno oriyentovana rynkova ekonomyka yak model sotsialnoyi dergavy

[Socially oriented market economy as the model of the social country], Ekonomika i derjava, 2, 10 – 12. [in Ukrainian].

5. Belayev O., Nikolayev Y., Kelichaviy A. (2014) Sotsialna ekonomika [Social economy], navchlny posibnyk, KNEU, 481.

6. Khvesyk M., Golian V. (2007) Instiucialna model pryrodokorystuvannia v umovah globalnih vyklykiv [Institutional model of the nature using in conditions of the global challenges], monografiya, 480. [in Ukrainian].

7. Shevchuk A. (2013) Motyvatsiyni mehanizmy regulyvannia osvitnih migracij: vtznyi i viyznyi aspekty [Motivational mechanismus of regulating of the educational migrations: entry and exit aspects], Sotsialno-ekonomichny problemy suchasnoho periodu Ukrainy, vypusk 3 (101), 277. Retrieved from [http://ird.gov.ua/vid_3/sep20133\(101\)_275_ShevchukA.pdf](http://ird.gov.ua/vid_3/sep20133(101)_275_ShevchukA.pdf). [in Ukrainian].

8. Shutayeva E. (2014) Sotsializaciya ekonomiky kak odna iz klucyevykh sostavlyayuschih mirovoy ekonomicheskoy transformacii [Socialization of economy as one of the key components of the world economic transformation], Ucheniye zapisky TNU im. V.I. Vernadskogo. Ekonomika i upravleniye, 27 (66), 1, 186 – 194. [in Russian].

UDC 35.072:35.078

N. Datsii

Ph.D. in Public Administration

Kyiv National Linguistic University, Kyiv

MEASURES' QUALITY OF IMPROVING STAFF'S COMPETENCE IN PUBLIC ADMINISTRATION

An effective system of management training for public administration in Ukraine is formed. The process of performance monitoring of measures to improve staff's skills.

Key words: analysis, benchmarking, public administration, public service management system, personnel management, quality management.

Датій Н. ЯКІСТЬ ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРСОНАЛУ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сформовано дієву систему підготовки управлінських кадрів для публічного адміністрування України. Удосконалено процес моніторингу результативності заходів із підвищення компетентності персоналу.

Ключові слова: аналіз, бенчмаркінг, публічне адміністрування, публічна послуга, система управління, управління персоналом, управління якістю.

In recent years Ukraine is experiencing profound geopolitical changes, as the defining challenge of our state is to create favorable institutional preconditions for implementation of the European integration and the establishment of innovative socially oriented development model. Accordingly, the main purpose of the new stage of administrative reform is to create an effective public

administration system that would meet the standards of a democratic state with a socially oriented market economy. This development model can enhance the quality of life of citizens of Ukraine.

One of the key provisions is the basis paying attention to the quality of public services (public services), is that public sector organizations exist primarily to provide